

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และในขณะเดียวกันก็มีการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกในอนาคต โดยปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนา ได้แก่ คุณภาพคน ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and happiness society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาผลประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพันธกิจสำคัญ คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้คุณภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากการผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับการออมที่พอเพียง มีการปรับโครงสร้างการผลิตและบริหารบนพื้นฐานความรู้และนวัตกรรม ใช้จุดแข็งของความหลากหลายทางชีวภาพและเอกลักษณ์ความเป็นไทยควบคู่กับการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้าน โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ พลังงาน กฎกติกา และกลไกสนับสนุนการแข่งขันเพื่อกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (กรมการพัฒนารัฐวิสาหกิจ, 2551 : 13) ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนซึ่งเป็นศูนย์กลางและภาคีการพัฒนามีส่วนร่วมทุกชั้นตอน เพื่อสร้างความสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ ซึ่งเป็นช่วงของสังคมภูมิปัญญาเป็นการปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจสู่ภาคเกษตรกรรม บริการ และ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา²

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการ และเป็นการสร้างโอกาสสำหรับธุรกิจใหม่ที่ใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์โดยการเชื่อมโยงระหว่างทุน 6 ทุน คือ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ ทุนสังคม ทุนมนุษย์ ทุนการเงิน และทุนวัฒนธรรม เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ทางสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ โดยการขับเคลื่อนมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ได้แก่งานฝีมือและหัตถกรรมอาหารไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การแพทย์แผนไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552 : ออนไลน์)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้สิทธิแก่ชุมชนในการทำและไม่ทำกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2551 : 11)

แผนบริหารราชการแผ่นดินและนโยบายรัฐบาล พ.ศ. 2551 – 2554 มุ่งสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และความสามัคคีที่ให้เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนชาวไทยทุกคน ครอบคลุมแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามบทบัญญัติในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เน้นการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการวางรากฐานการเจริญเติบโตที่มั่นคงยั่งยืน ส่งเสริมภาคการผลิตและบริการให้สามารถปรับตัวไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเน้นปัญหาโครงสร้างระยะยาวของประเทศ ทั้งด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในภาวะที่ต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ ภาวะโลกร้อน ภัยธรรมชาติ และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนเพิ่มมากขึ้น การสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันให้แก่เศรษฐกิจของประเทศทุกด้าน ตั้งแต่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ การสนับสนุนการออมระยะยาว การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ที่เหมาะสม การพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้และเชื่อมโยงการตลาดอย่างเป็นขั้นตอน การสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน การดูแลการเคลื่อนย้ายเงินทุนและการเพิ่มความสามารถในการใช้ประโยชน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา³

และต่อยอดเทคโนโลยีให้เข้ากับภูมิปัญญาไทยเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมและสร้างรายได้ให้แก่ระบบเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรมการพัฒนาชุมชน. 2551 : 16)

จากนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค ด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้และการมีงานทำแก่ประชาชน โดยการกำหนดแนวทางการส่งเสริมรายได้เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างจุดขายให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น (OTOP) โดยมีรูปแบบการทำงานในเชิงบูรณาการและเน้นการทำงานในแนวราบ ให้เกียรติและให้ความสำคัญแก่หน่วยภาคีในเครือข่ายอย่างเท่าเทียมกัน มีการกำหนดบทบาทและภารกิจของเครือข่ายให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของบุคลากรในแต่ละหน่วยภาค อันเป็นองค์ประกอบสำคัญหรือกลไกในการขับเคลื่อนเครือข่าย โดยมีสถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นหน่วยหลักในการเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้แก่กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) โดยการใช้ทุนภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 1. 2550 : 2)

จากนโยบายดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มให้เป็นที่ไปตามนโยบายที่กำหนด ผ้าทอพื้นเมืองอำเภอโคกเจริญ มีการทอผ้ากันแพร่หลายใน 5 ตำบล มีเครือข่ายผ้าไทยทอมือ ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่ที่ 4,5,6,7 และ 12 ตำบลโคกเจริญ	จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 230 คน
2. หมู่ที่ 3 และ 5 ตำบลโคกแสมสาร	จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 38 คน
3. หมู่ที่ 7 ตำบลวังทอง	จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 20 คน
4. หมู่ที่ 8 ตำบลหนองมะค่า	จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 14 คน
5. หมู่ที่ 10 และ 12 ตำบลยางราก	จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 24 คน

การทอผ้าในเขตอำเภอโคกเจริญนั้น เดิมมีการทอเฉพาะผ้าพื้น หรือผ้าที่มีลวดลายแบบดั้งเดิม มีสีสันทันไม่เป็นที่นิยม แต่เป็นผ้าที่เนื้อผ้ามีคุณภาพดี เนื้อแน่น คงทน ต่อมาได้มีคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากรมาช่วยในการพัฒนาลวดลาย จึงมีการพัฒนาขึ้นอีกระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามในการดำเนินธุรกิจ ผ้าทอพื้นเมืองนั้น นอกจากคุณภาพด้านเนื้อผ้าแล้ว ลวดลายและสีสันทัน การออกแบบลวดลายและการออกแบบการผลิตก็เป็นปัจจัยสำคัญ จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต้องทำให้เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง จึงจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ อันส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมทอผ้าเป็นกิจกรรมหลัก มีความภูมิใจและตั้งใจที่จะประกอบอาชีพนี้ มีภูมิปัญญาอยู่ในท้องถิ่น มีศักยภาพในการพัฒนา รวมทั้งเป็นที่ตั้งของศูนย์ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพของนักศึกษา โปรแกรมวิชาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี มีผู้นำอาชีพก้าวหน้า มีครูภูมิปัญญา คือ อาจารย์วินัย ปัจฉิม แต่ถึงกระนั้นการดำเนินงานของกลุ่มก็ยังมีปัญหา ด้านการจัดหาวัตถุดิบ การออกแบบ การผลิตและการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับทะเบียน โครงการพัฒนาเครือข่ายขององค์ความรู้ (Knowledge based OTOP : KBO) ปี พ.ศ. 2550 (กรมการพัฒนาชุมชน. 2551 : 12-13) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ผู้สากล จึงสนใจที่จะทำการศึกษาปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เพื่อเป็นแนวทางในจัดทำแผนการพัฒนากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อเสนอแผนการพัฒนากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร
ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ
 - 1.1 คณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มทอผ้าตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี จำนวน 5 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งสิ้น 230 คน สุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 120 คน จากสมาชิกทั้ง 5 กลุ่ม
 - 1.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 20 คน
2. ขอบเขตเนื้อหา
เนื้อหาที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษากระบวนการและแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ประกอบด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2.1 การจัดหาวัตถุดิบ

2.2 การออกแบบ

2.3 การผลิต

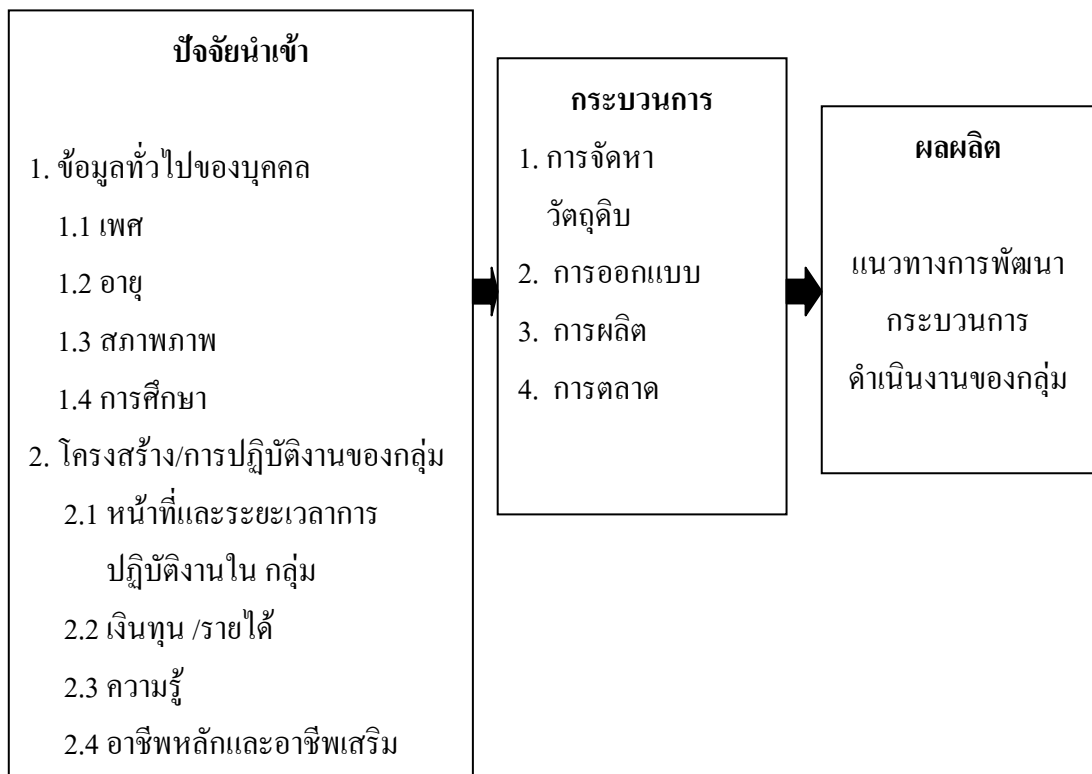
2.4 การตลาด

3. ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่มีกลุ่มทอผ้า จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ หมู่ที่ 4 5 6 7 และ 12

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเนื้อหาและตัวแปรในการวิจัย สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา⁶

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กระบวนการดำเนินงาน หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงาน อันประกอบด้วย การจัดหาวัตถุดิบ การออกแบบ การผลิต และการตลาด
 - 1.1 การจัดหาวัตถุดิบ หมายถึง วิธีการได้มาซึ่งเส้นใยสังเคราะห์ ปอ ฟาง และ ลีเยื่อมผ้า
 - 1.2 การออกแบบ หมายถึง ความคิด ในการสร้างหรือการจัดทำลวดลาย การให้สี การย้อมสี การประยุกต์การทอผ้าพื้นเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า
 - 1.3 การผลิต หมายถึง วิธีการในการแปรรูปวัตถุดิบให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองที่มีคุณภาพ
 - 1.4 การตลาด หมายถึง กิจกรรมในการส่งเสริมการขาย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่จำหน่าย และการบริการหลังการขาย
2. การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรีให้ดีขึ้น
3. แนวทางการพัฒนา หมายถึง การนำเอาข้อมูลจากกระบวนการจัดหาวัตถุดิบ การออกแบบการผลิต และการตลาดมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผน โดยใช้กระบวนการทางยุทธศาสตร์
4. กลุ่มอาชีพผ้าทอพื้นเมือง หมายถึง การเข้าร่วมของคนประกอบอาชีพเดียวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อดำเนินงาน การทำกิจกรรม และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มในการผลิตผ้าทอพื้นเมืองในเขตตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มทอผ้าตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ที่เกิดจากการสั่งสม สามารถคิดเอง ทำเอง เป็นความรู้แบบองค์รวม สามารถถ่ายทอดได้ มีการเชื่อมโยงบูรณาการนำไปใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้า และการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบกระบวนการและปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี
2. มีแผนการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. มีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสำหรับกลุ่มทอผ้าและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมผ้าทอพื้นเมืองต่อไป